

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 233 (10218) | 1976 чылдың октябрь 3, воскресенье | 1925 чылда
үндөөлөттүнгөн | Өрткө
2 көп.

Л. И. Брежнев Р. Кастро-биле ужурашкан

СЭКП ТН-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев ПУР-дан орук аайы-биле Совет Эвилелинде келген Кубаның КП ТН-зының Политбюро кежигүнү, Кубаның КП ТН-зының ийги секретары Р. Кастро-биле октябрь 1-де ужурашкан. Совет Эвилелиниң болгаш Кубаның арасында бүгү талаалыг ачы-дуңмалыш-кы кады ажылдажылга чедишкининиң хөгжүп турарын эш Л. И. Брежнев биле Р. Кастро демдегеп, ону улам ыңай калбартырының болгаш ханыладарының чамдык айтырыгларының талазы-биле санал-онааларын сөзүшкөн. Делегейниң айтыл чок чоруун быжыглар болгаш күрүнелер арасында тайбың кады ажыл-дажылганы хөгжүдөр, хөгжүп орар чурттар-биле социализм чурттарының харылзаларын быжыглар талазы-биле социалисттик күрүнелериниң ден каткан күненишкининиң халбаалыг, делегейниң чамдык чугула айтырыгларын база ужуражышканын үзүндө чугаалашкан.

Ужуражышкын чүрөткө ханызында болгаш бүрүн билчишкининиң бай-далыга эртен.

СЭКП ТН-ның кежигүнү, СЭКП ТН-ның Чингине секретарының дузалачысы Н. В. Русаков биле Кубаның КП ТН-ның кежигүнү, Куба Республиканың Совет Эвилелинде элчини С. Агирре дель Номсто ужуражышканын киришкен.

(СЭТА).

Маадыр космонавтыларга шаңналдарны тывыскан

СССР-нин Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный бурлугу хуң Кремльге Төрөөн чуртун белик шаңналдары совет космонавтыларга тывыскан.

Орбитаалык «Салют-5» эртем станциялыкта болгаш «Союз-21» транспорт кораблыга үр ужудуушкуну чедишкини-ниң боттандырып, оон-биле кады эрес-дидим база маадыр-дыг чоруун көргүскөп дээш: Ленин ордени болгаш «Ал-дын Сылдыс» ийги медальды Совет Эвилелиниң ийи дай-пыр Маадыры, СССР-ниң ужу-дукчу-космонавты Б. В. Волыновка; Ленин ордени, Совет Эвилелиниң Маадыры атты тывысканын дутаймы-да СССР-нин Дээди Совединиң Президиумунун Грамота-би-зиниң, «Алдын Сылдыс» ме-дальды, «СССР-ниң ужудукчу-космонавты» ден хөрөк-демдөөн Совет Эвилелиниң Маадыры, СССР-ниң ужу-дукчу-космонавты В. М. Моло-бова тывыскан.

Ленин ордени болгаш «Ал-дын Сылдыс» ийги медальды Совет Эвилелиниң ийи дай-пыр Маадыры, СССР-ниң ужудукчу-космонавты В. Ф. Быковскиниң тывыскан. Ленин ордени, Совет Эви-лелиниң Маадыры атты ты-выскапканын дутаймыда СССР-нин Дээди Совединиң Президиумунун Грамота-би-зиниң, «Алдын Сылдыс» медальды, СССР-ниң ужудукчу-космонавты» деп хөрөк-демдөөн Совет Эвилелиниң Маадыры, СССР-ниң ужудукчу-космонавты В. В. Аксенов алган. Космостун «Союз-22» кораб-лыга орбитаалыг ужу-дукчу-космонавты В. В. Аксенов алган. Космостун «Союз-22» кораб-лыга орбитаалыг ужу-дукчу-космонавты В. В. Аксенов алган. Космостун «Союз-22» кораб-лыга орбитаалыг ужу-дукчу-космонавты В. В. Аксенов алган.

Совет Эвилелиниң Комму-нисттик партиясының Топ Ко-митетиниң, СССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун болгаш Совет Чыныктыг мур-нунда эш Н. В. Подгорный белик шаңналдар-биле хол-баштыр ужудукчу космонав-тыларга чүрөткө ханызында ийи байыр чедирген.

Ужудукчу-космонавтының че-дишкиниң коозалыгы-биле болгаш оларга Төрөөн чур-тун белик шаңналдарын тып-сы турары-биле холбаштыр СЭКП ТН-ның Чингине секре-тары эш Л. И. Брежневтен язгы байыр чедириниңиң ол дамчатын.

Ужудукчу-космонавтының тус бү-рүч болууну сорулгаарымы, болууну программа-ларын тургузуу, мычалаа-да оларнын ийгилик-да сөөдөгү СЭКП ТН-ның Чингине секретары Л. И. Брежневтен кылган, Топ Комитеттин Отчет иле-кенинде бистин партиямыстың XXV съездининиң совет космонавтыларын мурнуга сал-ган ийги сорулгаалыг дозу хемчээл-биле дүгүп турар деп, Н. В. Подгорный онал-лап демдегеп. Ужудукчу-космонавтыларын кызыл-ла салдыган сорулгаарын чыныктыг күүсеткен, космосту шыңгал-канын кырген.

Космосту шыңгадып алы-рынга чаа башып бүрүз кижи-нин ачы-чорудалыгын ол чутуга адырынын бистин эн-ономкалыг, эртемнигине болгаш техникалыг, Чернин бойдус куралдарынын шың-галыгын, навигацияны бол-гаш харылааган хөгжүдүр-гө практикалык ужурашканын белик шаңналдар-биле хол-баштыр чутуга деп, Н. В. Под-горный чугаалашкан.

Шаңналдар оларның ажил-иниң белик-биле үнө-лөөн дээш Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиямын, СССР-ниң Дээди Совединиң Президиумун, Совет Чыны-ктыг ханыктыгын өөрчүткөп хөгжүрүп илгериле-ди, олар Төрөөн чуртун кал-дыг-да оналдыны күүседи-ригге белеппи бүзүредип чу-гаалашкан.

(СЭТА).

БӨГҮН—БАШКЫНЫҢ ХУНУ

УЛУСЧУ БАШКЫ

Бөгүн — чаңчыл болган өөрүш-күдүг байырлаа—Башкының хуну. Башкының хуну бо чылын онза-гай байдалда демдегеп эрттирип турар. Партияның XXV съездиниң төөгүлүг шийтпирлеринде улус өөредилгезинин талазы-биле кай-гамчык улуг сорулгалар салдыган. Ийги билиг школазының ажылы улам сайзырангайжыдары, өөредил-ге-кижизилде ажылының денне-лини бедидери — кол сорулгаларын бирээзи.

Тываның улус өөредилге ажил-дакчылары онгу беш чылдын баш-тайгы чылында өөредилге-кижизил-деге ажылының кол көргүзүлгелери-нин талазы-биле тодаргай чедиш-кинирлерин болганнар. 1975 чылга болаарга ийи чылчыларын саны дыка эвээжээн, республиканың шко-лаларында өөредилге деннели 98,2 хуу четкен. Сес класс доозун турар-ларын саны 1975 чылга болаарга—6,4 хуу, ортумак школа доозун турары—3,7 хуу белээн.

Башкылар коллективтеринин шу-дургу ажылынын ачызында тоску класска хүлээп алышыккыны Мөң-гүн-Тайга, Бай-Тайга, Тожу, Өвүр районнарда эки чоруткан. Кызыл хоорайның, Бии-Хем, Тожу, Кызыл, Танды болгаш еске-даа районнар-нын чамдык школаларында өөре-дилге-кижизилдеге ажилдын деннели бедээ. В. И. Ленинниң амдыралынын болгаш ажил-чору-дугазынын, партияның болгаш со-вет улустун революсчу үлегер-чи-жээне уругларын кижизилдеринче сагыш салышкын ук коллектив-терде улуг.

Чаа өөредилге чылында респу-бликаның школа коллективтеринин мурунда сорулгалар улуг. Бүгү-ниңиң ортумак өөредилгеже шил-чилгени бүрүн боттандырып дээш ам-даа хей ажилдарын кылар ап-аар. Өөредилге-кижизилдеге ажилдын шынары—кол чүүл. «Өөреникчи бүрүзүңе — быжыг болгаш ханы билиглер» деп кыйгы-рыгын амыдыралга боттандырып—бистин башкыларының хундулуг хүлээлгези. Уругларын коммуни-сттик мөзү-шынарга кижизилдегизин-че кичээнгенин улгаттырар ужу-р-луг.

Совет Тываның чаартылгалары-нын арасында улус өөредилгезинин чедишкиннери кайгамчык улуг. Эрткен беш чылда бо талазы-биле улуг ажил кылдыган. Бистин хо-рай, суурларывыста чаа школалар саны чыл бүрүдө немежиң турар. Ылангыя көдээ школаларның мате-риалдыг баазанын экижилер тала-

зы-биле хей ажилды чоруткан. Бо чылын база эвээш эвес ажилдар кылдыган. Чөөн-Хемчиктин Хөндөргейде чаа школа, Иймеде бол-гаш Шемиде интернаттар ажылгал-да кирген. Эрзинин Бай-Дагда, Бай-Тайганың Кара-Хөлде, Мөңгүн-Тайганың Мугур-Аксында чаа шко-лалар тууду бо хүннерде доостур. Онгу беш чылдын баштайгы чы-лында ийитизи-биле 1820 кижи өө-ренир чаа школалар, 420 кижи чурттаар интернаттар ажылгалга кирир.

Республиканың школаларында, профтехөөредилге, ортумак болгаш дээди өөредилге черлеринде дөрт мун ажыг башкылар ажилдап турар. Оларнын чүктүлү, тура-соруу анык эскериниң төлөпкөп хамааты-лар, эртем-билигилг кадрлар кыл-дыр кижизилдеринче угланган. Баш-кыларын эртем-билиг деннели чыл бүрү бедир олурар. Школа башкы-ларын 60 хире хуузу дээди эр-теминг. Барык 100 ажыг башкылар-га РСФСР-нин болгаш Тыва АССР-нин школаларын алдарыг баш-кызы деп хүндүлүг аттарын тывыс-кан. «Улус өөредилгезинин тергини-ни» деп хөрөк демдээ-биле, СССР-нин орденини болгаш медальдары-биле хей-хей кижи шаңнаткан. Ылангыя бөгүн — Башкының хү-нүнде оларнын аттарын чоргаарал-биле адаар бис. Ак-Довурак орту-мак школазынын башкызы Соци-алисттик Күш-ажылдын Маадыры С. С. Тамдын-оол, Кызылдың №14 школазынын башкызы, Тыва АССР-нин Дээди Совединиң депутаты И. В. Зубова болгаш башкылар Л. С. Новикова, А. А. Алдын-оол, В. Ч. Шарый-оол, О. К. Ондар, С. Б. Күжүгет, В. С. Бунин, Н. Н. Матюкова дээш еске-даа он-он ат-тарын адап болур.

Башкыларын хейиниң ажил-херектери бүгүдө билдингир. Олар чүгле башкылашкын-биле кызыгаарлатпайн, чер-черде хей-иниң амыдыралыга идепкей-лиг кижип турарлар. Тывада эн неперенгей апарган агиткварти-лар ажилыга оларын кирип тур-рар улуг улуг. Хей-хей башкылар — политөөредилге системасында пропагандаистер, лекторлар, агита-торлар. Башкыларын арасында де-путаттар база хей. Калдыг-даа ажилга, каяа-даа чорааш башкы кижи белик адынга төлөпкөп, дэ-үлүг кижизилдикчээрэн кымга-дээ билдингир. Ыңчангаш улусчу баш-кыга уругларын-даа, улугларын-даа хүндүткелли улуг. Оларга чон чоргаарларын.

АЖААП АЛЫШКЫН — ШАЛЫПЧЫ ФРОНТ

Марааны-Мөрөөн чуртка

Онгу беш чылдын баштай-гы чылында таразы Кызыл-дын сайгарыла баазаныңа республиканың чүк-чүгүндөп хун-хун ийеби көп турар. Октябрыни бирге чедир ын-ла үжөн ийи муң тонна тараа дүжүртүнгөн. Ол дээрже Тыва АССР-нин күрүнеге сазар пла-нын алаан дөрт хуу-хуу.

Тарааны дүжү бо чы-лын багай эвес болган. Оон уламдыг Барыш-Хемчик, Улуг-Хем, Кызыл районнар күрүнеге тараа сазар планын күсөдипкеш, ам пландан даш-

каар дүжаап турар. Черле ын-чаш, пландыг онаалдаларын-дан болгаш социалисттик хү-нөөлгелеринден ажыр дүжаап турар колхозтар болгаш сов-хозтар хун келген тууду-на көвүдөп орар. Бо ажил мала-гыа дүжүт ажаар база күрү-неге тараа сазар талазы-биле шалыпчы он ховук чарлат-тыгган соонда улам шапкын-

чаап. Күрүнеге тараа сазар пла-нын ажыр күсөткөп, дүжаа-рыл ам-лаа уламчыл турар совхозтарын саны он дөрт четкен. Оларнын арасында «Хемчик» совхоз планын 253 хуу, «Сүт-Хөл» — 167 хуу, «УТКА 25 чылы» — 145 хуу чедир берген. Оларнын-биле чергелештир Эрзин болгаш

Тес-Хем районнары тараа дүжаап турары база багай эвес. Таадыны, ылангыя Бии-Хемин чамык колхоз-тары болгаш совхозтары бо ажилга хөгжүп турар.

Чөөн-Хемчиктин Ленин ат-тыг, Каа-Хемин «Октябрь 30 чылы», Талдының «Комму-низмниң херелээ колхозтардан тараа сайгарыла баазаныңа көчүрү эвээш кирген. Октябр бирге чедир күрүнеге тараа са-зар планын совхозтар 59 хуу, колхозтар — 81 хуу, «Ското-пром» трестин ажил-агыла-ры — 61 хуу күсөткелден.

Чыл планы күсөттинген

Олар он ийи центнер ээти, чээрби алды центнер дүңтү пландан ажыр сатканнар. Оон-биле нады чыл планынга уду-мыйыстыг бода малдың баш саны алды хуу, шээр мал-ды — үш, чылгыны —

дөрт хуу өскөн. Мал чеминиң белектели планда көрдүнгө-ниңден ийи хуу хей болган.

СЭКП Топ Комитетиниң Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң Казакстанның партия-ажыл-агыи активиниң

хуралыга чугаазынга күш-ажылчы хары кылдыр ам-даа 100 центнер сизиниң бе-леткээрин, кыштагалашынга белектели октябрь он беш-чедир бүрүн доозарын ажил-ишчилер хүлээгеннер.

Ажылгыр аныяктар звенозу

Комсомолчу тракторист Чи-жит Хүрен-оолга удурткан зве-нозу составы 12 кижи, ийи дадыныкчыдан өскөн шийтү комсомолчулар болгаш аныяктар. Оларда 6 «МТЗ-50», 2 «Т-75» маркалыг сес тра-кторну быжыгалаан.

Туртустууганынын баштай-гы чылында олар чаксы хоуу ажилыга, чайгы ажаалаага мыктадыг ажилдаан. Малга чөм белектелини, дүжүт ажаалдазының амгы харымса-галыг үзүндө ол комсомолчу-аныяктар звенозу «Ак-Турга» совхозтун дирекциязынын, ын-

да комсомол комитетиниң даан-дыган идегелин улам бүзүр-дөп, быжыг туртутуун, техни-кага мергезилини болгаш амылга чүткүдүүн бадытап турар.

Сиген кезилдегине «Т-75» тракторун башкарыкчылары Сергей Монгуш, Сергей Шой-дан олар эки ажилдаан. Генна-дий Сумба, Владимир Дарма-жыг олар трактор-биле сизги-ни бөлүрүп турган. Чигжит Хүрен-оол сарааткыч-биле сараат салып, престэстэ сизги-ни чүдүрүп ажилдап. Звенода дадыныкчылар Монгуш Со-

лаан-оол биле Комбайн Дартай-оол олар чытыр кестирген по-гаан массаны хонектөөш, өң-гөрже сенжатап турган.

Совхозтун топ сабырынга 250 тонна сизини, 790 тонна сенажы, 1200 тонна сизосту ук звено белектез. Школачы-ларын боолдалап шарааны 120 тонна бузук-бүрүңү кыш-тагларда чедирген. Ол ышка звенозун чамык трактористе-ри сөөлү хүннерде савал бөл-дүрүлгезинче шилчөө. Олар 80 хире гектардан 85 тонна са-вааны болгаш, престэстэ, шу-тузун кыштагларда чедирген.

Комсомолчу-аныяктар звено-зу ам Улуг-Хөвүнүн тараа шо-лунде барган. Таразын ажаат апкан 170 гектар кызыл-тас, 250 гектар арбай саванын бө-лүп эгелдөөр. Хүнде 7 тонна саван престэстэ норманы «МТЗ-50» тракторун баш-карыкчылары К. Дартай-оол 10 тонна, а М. Солаан-оол 15 тонна кылдыр күсөдип турар. Звенозун чамык кижизилдери кыштагларга мал чемнери сөөртүрүн база органиастыг чорудуп турар.

Н. КЫЗЫЛ-ООЛ.

КОНТРОЛЬ ЧОГУНДАН

Дүжүт ажаап алышкыны-нын шийтпирлиг хүннеринде ажил-агыи удурткучулары-нын, тускай эртемчилгезини, бүгү тараажыларын муруну-да салдынып турар кол со-рулга тарааны чидирг чөм болгаш шынарлар ажаап алары. Ийги турбүжө ол сорулга Чөөн-Хемчик район-нун «Октябрь 30 чылы» ко-хозуна чедир боттандып тур-

ар. Баан-Тала суурун чанында улуг шая. Ук колхозтун та-раа сайгар кол чери ол. Ында ам ооаа-ооаа тараалар

эмгекжөк. Оларнын бараанын көөрге, кымга-даа магазы-ла! Ынчалза-даа ол ооааларын хүүрөк-биле таралыр эшик-лөптөр болза, бузу бүртүкпай-ны бээр, тараа изип, өрттөш чылар.

Шанда ажилчылар хей, мычалаа-даа оларнын ажилы колхоз баштаар чери-даа, тускай эртемчилгези-даа, угу-счу контроль бөлү болгаш «комсомолчу проектор» ке-жизилдери-даа хайгааралып келген. Мыа ажилы органи-астап турары база чогуур

деннеге четпес. Оон улам-дан шанда тарааны арыглар болгаш кургалыр машиналар-нын чамгызы-даа ажилдаас. Колхоз баштаар чери (даргазы А. Ховалыг), чер ажилынын тускай эртемчилгези (кол агро-ному Ч. Монгуш), угусчу контролёрлар бөлү (даргазы С. Ооржак) боттарынын ха-рысалгалын кошканын, чет-пестер-биле өтөпкөп келген.

«Октябрь 30 чылы» ко-хозтун шыныга өрттөпкөп чы-ган тарааны, чүгдө районун улусчу контроль комитетиниң

талаалары илереткен. Тозан ажит тонна чинге-тараа көк-хөөк турда ажааттыг бол-гаш шыгы үжөн хуу чедип турар. Өрттөнгөн тарааны арытлап, сайгарып көөрге бе-зин, оон чээрби алды тонназы-нын шынары баксырап, чээр-би хире тонназы шуут ажит-латтыгмас болган. Ол үрелген тарааны үренин кылган болза, 1500 гектар шөлге чегчир турган.

М. СЕВЕН,

«Шынын» нөвр.

**Көдээ ишчилер! Көдээ ажил-агыи ажилдакчыларының
Бүгү-эвилел хүнүңге алдар кылдыр күсүк ажаап алыш-
кын ажилдарын үлегерлиг доозаалыңар!**

Ч а р ы ш т ы ң эгелекчилеринде

Башкыларын комбайнерлериниң социалисттик чарыжының инициаторлары — СЭКП-ниң XXV съездиниң делегаты, звеночу Риза Хазиматович Якин болгаш РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаты Минигали Зайнулович Гайсин олар боттарынын бедиткен социалисттик хүлээлгелерин күсөдип-көннер. Оларнын кайызы-даа 25 муң центнер тарааны басы-тырган. Р. Х. Якинни болгаш оон звенозун куш-ажылчы тинилге-биле байыр чедирер дээш «Заларский» совхозка Оренбург областан чуртун аларыг механизатору, Соци-алисттик Күш-ажылдын Маадыры, Күрүнө шапканының лау-реаты Василий Маркович Черданцев чедип келген.

ЧУРУНТА: (солагай талазындан) Социалисттик Күш-ажыл-дын Маадыры В. М. Чердинцев, комбайнерниң дузалачысы Т. С. Намушбаев, комбайнер М. З. Гайсин, звеночу Р. Х. Якин, комбайнерниң дузалачысы М. А. Уляев, чөлаачы-лар Х. Г. Бикбаев болгаш Х. Х. Сурмуханов олар.

В. ВОНОГУТЦ фотозу. (СЭТА-ның фотехникизы).

ЧАЛЫЫ НАЗЫН

Онуу доосма, үр-де болган, душчуу түр бис.
Онуу босун кым-даа чүү деп багыт коору?
Оол-даа, кыс-даа эртеп четкен, ажылдыг-дыр.
Олч-менди, омак-хөгүт—эки-де-ди!
Ам бис өскөн, партаалар тар апарган бол.
Алме чүрөк сургуул чаш шаан эргип кээр-дыр.
Онаа чүбө, бистид барык кижилер бүрү.
Одамыста эжеш-эжеш келген-дыр бис.
Очалыктар—ажы-тодүү кайы хой-дур.
Оларларга шунтуустан—изги байыр!
Ам бис өскөн, партаалар тар апарган бол.
Алме чүрөк сургуул чаш шаан ырлай бээр-дыр.
Башта ак дүк ийи-чагыс басыпалганан
Башкымыс-даа—доостурукчу мында-ла-дыр.
Барык каш чыл мурунда дег, баштак, сергек.
Балыты ойнан турда, салгып дег-ди!
Ам бис өскөн, партаалар тар апарган бол.
Алме чүрөк сургуул чаш шаан утпас боор-дур.
Онуу чаш дег чалым, чараш намында
Өөрүшкүчү чүк аян-чорун кызып тур бис.
Өскөн чуртту топу-бисе кады чарлар!
Онуу чагай кызык-тодуг узур-тур бис!
Ам бис өскөн, партаалар тар апарган бол.
Ам-даа чүрөк сургуул чаш шаан эргип турару!
С. МОДУРГА.

ДООЗУП ТУРА

Бир, хөгжүм доозукчулар
Кежээнде
Зал долган чиртледир
Димиреп тур.
Хүндүздүн аттестадир
Күжүр-дүр дөш
Тыпсы берди.
Башкыларым,
Байыр-бисе!
База катан уккуражып
Челип кээр мен.
Кады өскөн икак эмен
Карак басып,
Каттырмаап, чекет суугуп
Челип келди.
Малчынаар дөш
Дугуружуну

К. КУДАНЫ.

ЭЭРЕМЧИГЕЙ

(БАСНЫ)

Ээремчигей
Эртеп эрте
Узун сарык терезинин
Узун ору калып үнөш.
Эртеп-дүшкөн ымыраа—
сөөк тузуп чинтер
Этиг чеге дуура салыр
Бодан орган.
Ыжыкталым
Ышчал орда,
Бир-де узлап сырышпадыр
Бичин салгып кадым
Келген.
Терезинин чинге ууун
Халбаңдир сийги
Калкан.
Угаан-күдүн Ээремчигей
Оскунупкан,
Узун чараа аргачымын
Шөк каапкан,
Ойт-сиген аразычче,
Октаан даш дег, шурай
Берген,
Кара черден ык кылдыр
Халбаңтанган чыдыпалган.

К. КУДАНЫ.

С. Сургууль.
«КЫМНЫН ОГУЛУ?»

(Эгеи № 232 солуна).

Кижилер душкан сайында
Бот-боттарынын дугайында
Улам хейлү бидири бар чы-
дар. Ак баш Хеймер-кыс ба-
за-ла мачтанган. Ам намдар
тогузун бидири. Күздөдөр
созулган. Келер үзүн чугаа-
лашкан. Бар хун Ак санал
кырген:
— А Хеймер, мынчалык
пиче. Мен солдатташ ке-
лиш. Сен кайы-бир чеге оо-
решип чыт. Оон огленин
алымы. Оон хой кадарамы.
Малчынар болгыт бис.
Хеймер-кыс доран хары-
лаван. Олар башкы кыры-
га оурулган. Оон кайы-да
тааламчы көргө, кайы-да
бээр көстүр чыдар. А дөң ки-
рында сагагар-сагалар сар-
ыг ситенер эидерин. Хей-
мер-кыс оларын чугаалар,
салааларыга орай тутку-
лаш, отагылап чыткан.
— Чоң үзүн чытгыт?—деп,
бирээш харып негөөш.
Уруг узуг тынгаш, удур ай-
тырган:
— Чүү диди мей? Мен өр-
өшүп чыдар, сен солдатташ.
Оон өгөшүр. Оон кадарамы-
лар бодуусу бе?
— Ийе.
Хеймер-кыс хушүрүрөөш.
— Чоң хушүрүрдү? Аам
бодуусуна мынчалык бе?
— деп, оол улам тодараласаан.
— Адырам. Ак, сен чугаа-
лап көрөм: сен менээ мын-
чалык бергенчи ол бе?
— Ак көрөк тула берген, со-
лдош өсөр түп чалган. Ол
адам мынчалык мынчалык бе
кичээ? Ол айтырмын тола-
дыры тоң чугаа деп чүбө-
ш ам билип каан. Бачым ка-
дыла бодан чыдарга, олар
ийини мынчалык маргал-
даа чок. Танымал-ла, эдериш-
ке-де азын үр апарган. Бо
аразында чүбө ошакан-
чыткан калып эвес, оон-
да өскө, оон-да чугула
чүбүлдүр болуулаан. Ам ош
бот-бодуулап чыгырган херээ
чүү деп. Кижилер сактыр-
гы, мынчалык доран ол-ла чүбө
мынаан. Ол хиреде ол чүү деп
айтыртып боор: «...сен менээ
мынчалык бергенчи ол бе» деп
аан.
— Ол-дур көрдүң бе. Сөөк
база үчүн чиди кады. Чугаа-
лаар бетиңе бодуу деп
чүбө ол-дур. Айтырмынгу ту-
дуп кадым—дөш, Хеймер-
кыс өшүрүр диди чыткан
Актың эйдирген кускапкан
алган. — Ам база бир айты-

рым бар. Сенээ мени мына-
ла мынчалык берген деп бугу-
рен турар сен бе?

— Ак база тузуп калган, мы-
чалык-даа уругаа бо чүү
тузуптур чыдар кижилер боор
сен деп айтыртыптыр мырай-
бисе эйдирген көргөн. А
ооу ол-ла айтырмын калган-
таан:
— Хары чугаалап көрөм.
Сенээ мени мына-ла мын-
чалык берген деп бодан турар
сен бе?

— Ак, ош бир-ле чүбө бетиң-
пиче, хейертен чыгар-чазыр
тура халаан.

— Ийе, бугуурөө мен. Сен-
даа менээ мынчалык сен, мен ба-
за. Оон башка... оон башка...
Хары ол-ла, кайымыска-даа
мынчалык бис.

— Барымдаамы? Херечиз?
— Барымдаамы чүү боор,
баш ашкан.

— А херечиз?
— Херечиз? Херечиз кым
боор. Хей-дур: бо аштар,
бо хейлар, бо Чедериң хо-
вузу, дүү салган турган хам-
нааран!

— Актың кымыл хайып тур-
ган, а Хеймер-кыс каттырмы-
ла чыткан.

— Чоң каттырар сен?—деп,
Ак шугулап айтырган.

— Каттырбайн, ичиди чо-
гончиг кижилер. Сөөк хереч-
лерин бисе хереч бооп шы-
дас-тыр ийин.

— Чүбө?
— Чүбө дөргө оларда чугаа-
лаар диди чок-тур, олар
кымга-даа өтүн берип шыда-
вас.

— Өтүң? Оң херээ чүү? Ол
кымга херектиң чүбөс?— деп,
Ак улам сипишкен.

— Херектей бээр кижилер
база турар чадавас.

— Черде хожок.

— Чүү хожок?

— Мен кымга-даа өтүм
бербес мен. Мен кымдын-даа
туртталган үрөөш мен,
кымдын-даа кадыган чара
кыргыш мен. Бот уруг, Хей-
мер-кыс деп кыс-бисе хол-
башкан мен—депчөк, Ак
уугунаа хаша берген, сол-
гай хору-бисе халаан тутту-
ган, аам ууге көрүп турган
боду, ам чөрдө чыгышкан
Хеймер-кысче аргылап, оура
дүшкөп, маажым үн-бисе
айтырган:— Ам сен чугаалап
көрөм. Сен менээ мынчалык
сен бе?

— Та—дөш, уруг эйтин
кыскап.

— Та? Ынчаарга бидиригир
мынчалык: менээ мынчалык эвес-
тир сен—дөш, Ак база катан
тура халаан, ийи холун на-
мынчалык, мынчалык-бээр ча-
нында басылааш, үргүтү-
лээш:— Ынды кижилер чоп ми-
чан турган сен?

— Канган?

— Кижилер бугулап. Хой кадар-
ган кижилер хушүр-не сү-
рүч. Бар, чок чүбө харам
чокка...

— Оон чүү болган мычан?
Сенээ багыт чүбө боду бе?

— Ак оожурагы берген.

— Чок, багыт-даа болбайт.

— Ол-дур, ам чүүчү ми-
чан, хей чеге херээк дөң-
тайтыр.

— Дөңтайтыр. Сен чүбө
менээ мынчалык сен дидиң.
Аам ашактыг кижилер сен бе?

— Чоң мындаа ашактыг болза
чанында-ла орай дидиң сен?

— Ашактыг болза чанында
оурубайн калчаар, аалдар ке-
шип чорур боор бе?

Кезек кады мынчалык ашканар.
Хеймер-кыс ийи билээ сир-
танган чыдыкан. Ак шим-
чөс дидиң туруулаан. Хейер-
тен хиг-хаг дөш чүбө бар.
Уруг ковайым келген.

— Бо чүү ашактыг?

— Хартыг ковайым тең ап-
парды.

Чугаа оон уламындаа база
үчүп келген.

— Хеймер-кыс, чугаалап
көрөм. Мен сөөк чүү кижилер
ашаң бе аам?

— Ашам деп калчан
ашам дөр мен. Сөөк-бисе
өт-бисе тузуп, ЗАГС кырап,
бидириңи алган эвес мен.

— Ам чүү мен мычан?

— Амдызында танымал
дөр мен мынаан.

— Ыйлаан? Эки-ле сөөк-тур,
а адымында?

— Та. Коор ашар.

— Хы, адымында тама-
жы. Адымында та. Ындыг киж-
илер, чүбө бидириңи алган
кижилер ашам дөр кижилер,
чүбө электеп чорум үрөш тур-
ган сен?

— Калчан чорум үрөш?

— Мээң-бисе калчан тур-
дүң? Сенээ ашаң-бисе дөмөй
турдучу.

— Оон чүү калчан барды.
Аам сөөк багыт боду бе?

— Ак харык бербөөш, кымчы-
сы-бисе салгып калкылап
турган. Хеймер-кыс туруп,
хереш, ээгилдеш, Актың бе-
лиден кускаптай туткан.

— Ча, ам болзун, оон ар-
канын мынчалык чугаалап
бис. Оң көрдүң бе, хожо
уугу бар чыдыр. Барып
дөш каң.

— Ак оң аайы-бисе чоруккан,
мынчалык хаша оошор улап
бар чыткан, Хеймер-кыс ка-
лп чыдыкан. Ам оң бодан
Хеймер-кыс барган.

(Улачымы).

СПОРТЧУ АЛДАР

МОЛДАВ ССР. «Виброприбор» деп бугууртуп каттыкым-
чыны чүбө эки приборлар бугууртуп үндүрүр-бисе сура-
жасан бодуру ийин. Мурпакчы бугууртуп чыгып ажалы-
нарып болган инженер-техниктиг ажалыкчыларын Молда-
вияда эки спортчулар кылдыр база биди. Ында спорт бо-
лаш күл-агыч кады.

Спорт комплексиңиң степидерин хой салгып кубоктар,
дипломнар база хушүлдө бидириңи калган. Каттыкым-
чының дөштерин, конструкторлар бюраларында ГТО-лук
ийи муң аныг дөмдөш чедип алыган ажалың турар.
Маргалаарга заводтук спортчу алдарын СССР-иң 40
ажыг спорт мастерлеры база биргэ разрядчылар камгалаар.

Каттыкымчында ДОСААФ-тың спорт-техниктиг кулау
база «Родина» дөр шериг-патриотчу клуб ажалың турар.
Оларын секцияларында прибор туугуларымын ийити киж-
илер бугууртуп өөрөшкөн. Чектер аразыңиң база ийити за-
водтун маргалааларына муң-мук ажалыңнар кырап.

ЧУРУКТА: заводтук күш-культурачыларын алган шаң-
налары.

А. СЕМЕХИНИНЧИН Фотоз.

(СЭТА-ның фотохроникасы).

ПРАСЛОВОНУН
АЯЛГАЛАРЫ

Можайск районун узурт
эвас Праслово суурунга
ыркым кезээлде ыры
аялгалары чыгылап кел-
ди. Сууру долгаптар тур-
тар моугуру аргыларга,
поадере чамдыкта уйра-
чы, чамдыкта хогугу-омак
ырларын аялгалар кайы
мыркан бо-ла дыңалым
келди. Ол чериңиң аас чо-
гаал ашамбаның эң хоо-
чу ираакыларын биди-
роон Серафима Его-
ропа Казиница ол ыраа-
ры үргүчү эгелер. Бот-
тымынгу 15 артистерин
ийити наам-кары шагда-ла
муң ажа берген. Боттары-
ның чыгыс суурулары-
ны журтун. Поадере
командиң ошол-ла район-
нарыга концерт, оон
көргүчү турда, оларын
энергияны, мергендигин
кадыг дөр.

Ол ошанга коллективниң
репертуарында долгаптар
турар кезде сууруларын
чыгып бижип алганы чүе
ажыг ырап бар. Ийити
мыркан Прасловон мастер-
лери оон бурун конгуч
кызыл-бисе белетер-
лер. Барык-ла хун буру-
зүнде олар белетер кы-
лып чыгылар, мынчалык
өскө калдыр-да черлерге
дидиңиң дөмөй болган
шөлөң ырап чыгылап
уер.

ЧУРУКТА: узурт аял-
галарын чыгылап ту-
рары.

В. ЗУБАРЕВИЧ Фотоз.

(СЭТА-ның фотохроникасы).

Улусчу
университет

Төгү билиглериниң баш-
тайгы улусчу университети
Таджикистанда бурунгу хун
ажыттыган. Душанбениң
Т. Г. Шевченко аттыг педа-
гогика институтуңуңуң
чанында ош тургускан. Бо
дөргө Таджикистанда 922-
ги улусчу университет бо-
луп турары ол. Оларда чүе
муң аныг ийити өөрөш,
боттарыны билин бидирип
ап турар.

(СЭТА).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ОКТАБРЬ 3-ТЕ

МОСКВА

9.00—«Музыкальный киоск».
9.30—Документальный теле-
фильм.
9.40—«Балет дугайында».
РСФСР-иң аалдары
артизи Б. Львов-Ано-
хин дамчыдылган чор-
улар.
11.00—«Сон сонугураар чүбө-
дериң».
12.00—«Совет Эмелениң ба-
раан бооп тур мен!»
13.00—Медээлер.
13.10—Мультифильм про-
граммасы.
13.50—М. Равель—«Болеро».
Фильм-концерт.
14.10—«Кино аян-чоруктары-
ның кауу».
15.10—«Делетей панорама».
15.40—«Беттениң калалары-
мыс».
16.30—17.00—Чалсар.
17.00—«Уе». Информастыг
программасы.
17.30—«Музыкальный киоск».
18.00—Хожкейлер. СССР-иң
чемпионаты. «Спартак»
(Москва). В. И. Ленин
аттыг. Топ стадионуңуң
Спорт ордундан дам-
чыдыла.
20.15—20.25—Чалсар.
20.25—9. Хильдиң күссөдө-
бисе совет композитор-
ларын ырап.
20.45—«Көдө дугайында».
21.45—«Бөгү—Башкының ху-
ну».
22.15—Уран чүлү мастерлер-
иң концерти.
23.00—23.30—«Уе». Инфор-
мастыг программасы.

ОКТАБРЬ 4-ТЕ

МОСКВА

8.00—Совет музыканың
чымыды арынары.
8.50—9.00—Чалсар.
9.00—«Сени манай тур бис,
оол».
Фильм.
10.30—Суг полозунга СССР-
иң чемпионаты.
11.00—«Уулугу оолдар».
11.45—«Уулугу оолдар».
12.00—«Уулугу оолдар».
13.00—«Уулугу оолдар».
13.10—«Уулугу оолдар».
13.50—«Уулугу оолдар».
14.10—«Уулугу оолдар».
14.30—«Уулугу оолдар».
14.45—«Уулугу оолдар».
15.00—«Уулугу оолдар».
15.15—«Уулугу оолдар».
15.30—«Уулугу оолдар».
15.45—«Уулугу оолдар».
16.00—«Уулугу оолдар».
16.15—«Уулугу оолдар».
16.30—«Уулугу оолдар».
16.45—«Уулугу оолдар».
17.00—«Уулугу оолдар».
17.15—«Уулугу оолдар».
17.30—«Уулугу оолдар».
17.45—«Уулугу оолдар».
18.00—«Уулугу оолдар».
18.15—«Уулугу оолдар».
18.30—«Уулугу оолдар».
18.45—«Уулугу оолдар».
19.00—«Уулугу оолдар».
19.15—«Уулугу оолдар».
19.30—«Уулугу оолдар».
19.45—«Уулугу оолдар».
20.00—«Уулугу оолдар».
20.15—«Уулугу оолдар».
20.30—«Уулугу оолдар».
20.45—«Уулугу оолдар».
21.00—«Уулугу оолдар».
21.15—«Уулугу оолдар».
21.30—«Уулугу оолдар».
21.45—«Уулугу оолдар».
22.00—«Уулугу оолдар».
22.15—«Уулугу оолдар».
22.30—«Уулугу оолдар».
22.45—«Уулугу оолдар».
23.00—«Уулугу оолдар».
23.15—«Уулугу оолдар».
23.30—«Уулугу оолдар».
23.45—«Уулугу оолдар».
24.00—«Уулугу оолдар».

ОКТАБРЬ 4-ТЕ

МОСКВА

8.00—Совет музыканың
чымыды арынары.
8.50—9.00—Чалсар.
9.00—«Сени манай тур бис,
оол».
Фильм.
10.30—Суг полозунга СССР-
иң чемпионаты.
11.00—«Уулугу оолдар».
11.45—«Уулугу оолдар».
12.00—«Уулугу оолдар».
13.00—«Уулугу оолдар».
13.10—«Уулугу оолдар».
13.50—«Уулугу оолдар».
14.10—«Уулугу оолдар».
14.30—«Уулугу оолдар».
14.45—«Уулугу оолдар».
15.00—«Уулугу оолдар».
15.15—«Уулугу оолдар».
15.30—«Уулугу оолдар».
15.45—«Уулугу оолдар».
16.00—«Уулугу оолдар».
16.15—«Уулугу оолдар».
16.30—«Уулугу оолдар».
16.45—«Уулугу оолдар».
17.00—«Уулугу оолдар».
17.15—«Уулугу оолдар».
17.30—«Уулугу оолдар».
17.45—«Уулугу оолдар».
18.00—«Уулугу оолдар».
18.15—«Уулугу оолдар».
18.30—«Уулугу оолдар».
18.45—«Уулугу оолдар».
19.00—«Уулугу оолдар».
19.15—«Уулугу оолдар».
19.30—«Уулугу оолдар».
19.45—«Уулугу оолдар».
20.00—«Уулугу оолдар».
20.15—«Уулугу оолдар».
20.30—«Уулугу оолдар».
20.45—«Уулугу оолдар».
21.00—«Уулугу оолдар».
21.15—«Уулугу оолдар».
21.30—«Уулугу оолдар».
21.45—«Уулугу оолдар».
22.00—«Уулугу оолдар».
22.15—«Уулугу оолдар».
22.30—«Уулугу оолдар».
22.45—«Уулугу оолдар».
23.00—«Уулугу оолдар».
23.15—«Уулугу оолдар».
23.30—«Уулугу оолдар».
23.45—«Уулугу оолдар».
24.00—«Уулугу оолдар».

ОКТАБРЬ 4-ТЕ

МОСКВА

8.00—Совет музыканың
чымыды арынары.
8.50—9.00—Чалсар.
9.00—«Сени манай тур бис,
оол».
Фильм.
10.30—Суг полозунга СССР-
иң чемпионаты.
11.00—«Уулугу оолдар».
11.45—«Уулугу оолдар».
12.00—«Уулугу оолдар».
13.00—«Уулугу оолдар».
13.10—«Уулугу оолдар».
13.50—«Уулугу оолдар».
14.10—«Уулугу оолдар».
14.30—«Уулугу оолдар».
14.45—«Уулугу оолдар».
15.00—«Уулугу оолдар».
15.15—«Уулугу оолдар».
15.30—«Уулугу оолдар».
15.45—«Уулугу оолдар».
16.00—«Уулугу оолдар».
16.15—«Уулугу оолдар».
16.30—«Уулугу оолдар».
16.45—«Уулугу оолдар».
17.00—«Уулугу оолдар».
17.15—«Уулугу оолдар».
17.30—«Уулугу оолдар».
17.45—«Уулугу оолдар».
18.00—«Уулугу оолдар».
18.15—«Уулугу оолдар».
18.30—«Уулугу оолдар».
18.45—«Уулугу оолдар».
19.00—«Уулугу оолдар».
19.15—«Уулугу оолдар».
19.30—«Уулугу оолдар».
19.45—«Уулугу оолдар».
20.00—«Уулугу оолдар».
20.15—«Уулугу оолдар».
20.30—«Уулугу оолдар».
20.45—«Уулугу оолдар».
21.00—«Уулугу оолдар».
21.15—«Уулугу оолдар».
21.30—«Уулугу оолдар».
21.45—«Уулугу оолдар».
22.00—«Уулугу оолдар».
22.15—«Уулугу оолдар».
22.30—«Уулугу оолдар».
22.45—«Уулугу оолдар».
23.00—«Уулугу оолдар».
23.15—«Уулугу оолдар».
23.30—«Уулугу оолдар».
23.45—«Уулугу оолдар».
24.00—«Уулугу оолдар».

ОКТАБРЬ 4-ТЕ

МОСКВА

8.00—Совет музыканың
чымыды арынары.
8.50—9.00—Чалсар.
9.00—«Сени манай тур бис,
оол».
Фильм.
10.30—Суг полозунга СССР-
иң чемпионаты.
11.00—«Уулугу оолдар».
11.45—«Уулугу оолдар».
12.00—«Уулугу оолдар».
13.00—«Уулугу оолдар».
13.10—«Уулугу оолдар».
13.50—«Уулугу оолдар».
14.10—«Уулугу оолдар».
14.30—«Уулугу оолдар».
14.45—«Уулугу оолдар».
15.00—«Уулугу оолдар».
15.15—«Уулугу оолдар».
15.30—«Уулугу оолдар».
15.45—«Уулугу оолдар».
16.00—«Уулугу оолдар».
16.15—«Уулугу оолдар».
16.30—«Уулугу оолдар».
16.45—«Уулугу оолдар».
17.00—«Уулугу оолдар».
17.15—«Уулугу оолдар».
17.30—«Уулугу оолдар».
17.45—«Уулугу оолдар».
18.00—«Уулугу оолдар».
18.15—«Уулугу оолдар».
18.30—«Уулугу оолдар».
18.45—«Уулугу оолдар».
19.00—«Уулугу оолдар».
19.15—«Уулугу оолдар».
19.30—«Уулугу оолдар».
19.45—